

EDUCAȚIA ECOLOGICĂ PRIN ACTIVITĂȚILE DIDACTICE ȘI EXTRAȘCOLARE

*Prof.univ.dr. MARIOARA LUDUȘAN, lector univ.dr. MONICA ANGELA BARA
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia*

ABSTRACT: *Environmental education through the educational and extracurricular activities. The paper presents some aspects of environmental education in schools, emphasizing its importance in training students a realistic outlook on the world and life. In this context it stresses the need for disciplines that ensure the implementation of this goal to enjoy a realistic status.*

Keywords: *environmental education, the biosphere, environment, nature conservation, pollution, food chain, quality of life.*

În contextul societății cunoașterii, școala de mâine se construiește din transformări progresive ce alimentează continuitatea în schimbare. Ea are pecetea democratizării prin adaptarea curriculum-ului la specificul local și asigură caracterul integrat conținuturilor multidimensionale.

Registrul bogat al noilor educații permite deschiderea școlii spre problematica lumii contemporane. Protecția mediului, prioritate a lumii contemporane, regăsită în Strategia de la Lisabona și Strategia de Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene este însușită de Guvernul României, exprimată prin promovarea unor politici sustenabile în ceea ce privește capitalul uman și natural și asumată prin acceptarea principiilor documentului UNESCO „Carta Pământului”, ca instrument educațional în contextul Decadei pentru Educație pentru Dezvoltare Durabilă.

Calitatea mediului înconjurător influențează într-o măsură esențială calitatea vieții biologice și psihice și spirituale, știut fiind faptul că numai un mediu echilibrat poate asigura dezvoltarea sănătoasă fizică și psihică a omului.

Din această perspectivă se prevede intensificarea activității de instruire și educare a tuturor cetățenilor țării în vederea creării unei atitudini noi față de natura înconjurătoare, exprimată prin conștiința ecologică.

În acest spirit, educația ecologică în școală, importantă în formarea unei concepții sănătoase despre lume și viață, trebuie să se bucure de un statut realist în formarea și educarea tinerei generații.

Educarea elevilor și formarea unei concepții ecologice trebuie să înceapă cu învățământul preșcolar și să fie continuată până la cel universitar. Încă de la vârsta copilăriei trebuie să se cultive dragostea pentru cunoaștere și protecția naturii.

Educația ecologică, sau educația relativă la mediu, răspunde acestei cerințe, investind în dezvoltarea gradului de conștiință și a simțului responsabilității tuturor oamenilor față de mediu și problemele sale; vizează în egală măsură asimilarea de cunoștințe, formarea de atitudini și comportamente dezirabile, clarificarea valorilor, precum și un demers practic eficient.

În acest context, rolul educației ecologice și de protecție a mediului înconjurător este evident, el se concentrează pe modelarea viitorului cetățean capabil de a-și forma un punct de vedere obiectiv asupra realității înconjurătoare, de a-l incita la participare, devenind astfel conștient de viitor și de faptul că viața generațiilor de mâine depinde într-o mare măsură de opțiunile sale. (L. Antonescu, 2007, p.5).

Educația ecologică este o educație prin și pentru valori, care poate dobândi forme concrete de realizare, la diferite nivele de

școlaritate, livrând conținuturi informaționale în modalitate trans disciplinară, în context formal sau non formal.

Educația ecologică și de protecție a mediului în învățământul preuniversitar începe odată cu învățământul preșcolar și se continuă în învățământul primar, gimnazial și liceal, în școala de arte și meserii și în învățământul postliceal, în cadru instituționalizat - în școală (curricular și extra curricular) și extrașcolar prin cercurile de ecologie și protecția mediului ce se desfășoară în Palatele și Cluburile Copiilor.

Formele și mijloacele de realizare a educației ecologice în școală sunt diferite: sub forma unor teme bine structurate în cadrul unor discipline precum: biologia, chimia, geografia, ca și capitole în cadru tuturor disciplinelor de învățământ. Acestea dau rezultate dacă profesorul de specialitate știe și dorește să realizeze această latură formativă în gândirea și concepția viitorului cetățean, apărător al mediului înconjurător.

Locul cel mai potrivit de studiere în școală a problemelor privitoare la cunoașterea, utilizarea și conservarea mediului ambiant îl constituie lecțiile diferitelor discipline.

Astfel, în învățământul preșcolar programa cuprinde la capitolul activități complementare și educația ecologică, care are ca obiective generale:

- educarea conștientă față de mediul înconjurător și cunoașterea concretă a locului pe care îl ocupă omul în lumea vie;
- educarea copilului în spiritul responsabilității față de natură și viață, pentru păstrarea echilibrului natural.

În învățământul școlar primar, domeniul educației ecologice este atins pe parcursul claselor I-IV, prin ariile curriculare Om și societate și Consiliere și orientare, iar în clasele III-IV prin aria Științele naturii. La acest nivel are loc o sensibilizare și conștientizare a elevilor cu privire la frumusețile naturii, dezvoltându-se gustul pentru a cerceta tainele naturii.

În învățământul gimnazial și liceal,

educația ecologică se realizează interdisciplinar și de sine stătător în cadrul disciplinelor geografie, biologice, educație civică.

La disciplina Geografie, încă de la învățământul primar se introduc noțiuni de protecția și conservare a calității mediului. La gimnaziu există teme cu conținut referitor la conservarea și ocrotirea mediului înconjurător.

În ciclul gimnazial (clasele V-VIII), începând cu studiul botanicii, al biologiei, chimiei, geografiei și terminând cu studiul anatomiei și fiziologiei omului, principiul interacțiunii om-natură și analiza impactului acestei relații se poate studia diferențiat, ținând seama de particularitățile de vârstă și individuale, de puterea de înțelegere și de nivelul de cunoaștere al elevului.

La clasa a VIII-a se studiază Geografia României, unde se fac referiri la formele de ocrotire cele mai importante și necesitatea protecției. La clasa a X-a, la Geografie umană și economică mondială, există capitole legate de impactul industriei asupra mediului iar la clasa a XI-a, la Geografia mediului înconjurător, în totalitatea conținutului se dezvoltă geoecologia la nivel terestru (definirea noțiunilor cu care se operează sunt: mediu înconjurător, mediu geografic, mediu ecologic, mediu terestru, peisajul geografic, geosistem, peisaj urban, agrar, mediu antropic). Capitolul Protecția mediului cuprinde conservarea și ocrotirea naturii (rezervațiile biosferei, Parcurile Naționale, monumentele naturii).

Prin lecțiile de botanică, din clasa a V-a, se scoate în evidență interdependența dintre organism și mediu, se fac observații asupra vegetației din jurul școlii și din împrejurimi. Elevii pot face observații pe baza unui plan, alcătuit de profesor la începutul anului școlar și comunicat lor, care să includă toate plantele prevăzute de programa școlară și de cele înrudite cu acestea, aflate în zona unde se găsește școala. Tematica lecțiilor de botanică, începând cu capitolul de Morfologie și fiziologie a plantelor,

continuând cu cel de Sistematică a plantelor și terminând cu capitolul Planta și mediul de viață, dă posibilitatea familiarizării elevilor cu probleme privind poluarea și metodele de ocrotire a naturii, caracteristicile plantelor din zonele poluate.

În același timp, lecțiile de geografie și botanică se pot organiza și prin activități extrașcolare, elevii participând la drumeții în natură și excursii (în cadrul ecosistemelor naturale sau artificiale), în rezervațiile din județ, făcându-li-se cunoscute plantele ocrotite.

Un rol important îl au și grădinile botanice care aduc un plus de informații privind cunoașterea de către elevi și studenți a speciilor studiate la clasă, la cursuri și lucrări practice, familiarizarea cu problemele privind biodiversitatea din România, folosirea rațională a speciilor cu însușiri valoroase, ocrotirea plantelor înscrise în listele Roșii.

Lecțiile de zoologie la clasa a VI-a, impun prin tematica lor o activitate de cercetare pentru cunoașterea nu numai a structurii și fiziologiei organismelor animale, ci și a relațiilor lor cu mediul de viață, necesitatea cunoașterii și ocrotirii speciilor rare sau pe cale de dispariție.

Prin problematica lecțiilor și actualizarea lor se poate accentua caracterul lor aplicativ și formativ. În asemenea lecții, elevii deduc interdependența organism-mediu și mecanismul conexiunii inverse a unui mediu poluat, denaturat asupra organismelor vegetale și animale. Elevii vor face cunoștință cu conceptele de lanț trofic, verigile acestuia. Astfel, ei află că moluștele sunt „ecarisatori naturali” cu rol important în purificarea apelor, află despre combaterea chimică, mecanică și biologică a dăunătorilor. La fiecare grup de animale studiate se menționează și prezența speciile rare și ocrotite de lege. Lecțiile referitoare la vertebrate dau posibilitatea demonstrării prin observații, lucrări de laborator (disecții), asupra efectului de acumulare a concentrației substanțelor toxice din apă în corpul animalelor acvatice.

În cadrul tuturor lecțiilor de anatomie și fiziologia omului se poate urmări clarificarea motivelor care justifică necesitățile biologice ale individului uman, îmbunătățirea calității vieții, precum și obligativitatea regulilor de igienă individuală, colectivă și a locului de muncă.

În acest context, în cadrul tuturor disciplinelor, la lecții și în activitățile extrașcolare trebuie abordate marile probleme ale umanității: scăderea demografică, urbanizarea, spațiile verzi și rolul lor, problema alimentației actuale și de viitor, poluarea aerului, a apei și a solului, mijloacele și metodele antipoluante etc.

În aceste condiții devine necesar ca elevii să aibă clară ideea că tutunul, alcoolul, cafeaua, medicamentele consumate nerațional, sunt atât de dăunătoare ca și noxele industriale care provoacă la om tulburări metabolice și funcționale.

De asemenea, colectarea organismelor vii (plante și animale) în vederea conservării acestora pentru ierbare, insectare și alte colecții este o acțiune care de multe ori periclitează existența unor specii, devenind dintr-o acțiune care s-a dorit a fi instructiv-educativă una distructivă, mai ales că în multe școli conservarea și păstrarea colecțiilor se face în condiții necorespunzătoare, colecțiile având o durată scurtă, se deteriorează, și sunt abandonate. Întreaga activitate de alcătuire a acestor colecții trebuie să fie asigurată numai de către profesor cu elevii din cercul de biologie. Activitatea trebuie să pornească de la necesitățile stricte ale procesului de învățământ, dezvoltând interesul elevilor pentru cunoașterea naturii, a mecanismelor de organizare și funcționare a sistemelor biologice.

Problema relației OM-BIOSFERĂ își găsește elucidarea și cheia rezolvării în cadrul unei discipline biologice de sine stătătoare - ECOLOGIA.

Introducerea Ecologiei și protecției mediului înconjurător, ca disciplină nouă propusă în planul de învățământ de

majoritatea cadrelor didactice, este o necesitate de prim ordin pentru protecția mediului ambiant. Nu trebuie pierdut din vedere însă că dezvoltarea conștiinței ecologice nu se poate realiza „în campanie” aceasta fiind o acțiune complexă, dificilă și de durată, dar cu efecte dintre cele mai benefice pentru om și societate.

În cadrul orelor de dirigenție, componenta educațională de mediu este abordată pe parcursul a 3-4 ore/an, alături de alte componente educaționale, distribuirea orelor rămânând la aprecierea dirigintelui.

Extra curricular și extrașcolar, în cadrul activităților cercurilor de ecologie și protecția mediului din unitățile de învățământ și din Palatele și Cluburile elevilor din toată țara, se desfășoară o intensă activitate de educație ecologică, concretizată prin proiecte și acțiuni de prevenire a degradării mediului.

Anual, se organizează tabere de ecologie în cadrul cărora se desfășoară concursuri pe teme ecologice, unde elevii sunt supuși unor testări teoretice și practice. Astfel, cu ocazia unor evenimente precum: Ziua Internațională de Protecție a Mediului, Ziua Emisiilor de CO₂, Ziua Apei etc. se organizează

concursuri de afișe, mese rotunde, simpozioane și concursuri de proiecte de mediu cu participări naționale și internaționale.

Indiferent de modul de abordare a acestei teme, ca educatori trebuie să avem în vedere faptul că omul este parte integrantă a biosferei și în același timp, el este specia care a modificat cel mai mult ecosistemele naturale.

În condițiile actuale, problema ocrotirii naturii, a mediului înconjurător trebuie să de vină o preocupare majoră a tuturor educatorilor din toate școlile de toate gradele.

Școala trebuie să pregătească cetățeanul de mâine, conștient de rolul său în societate, de raporturile sale cu natura, tezaur de resurse și frumuseți pe care le dorim nepieritoare.

De aceea, cadrelor didactice de la toate nivelurile de învățământ le revine sarcina de a acționa mai hotărât, de a privi prin fapte actele normative privind reglementarea ocrotirii și folosirii raționale a resurselor naturale, fără a modifica sau altera însăși bazele vieții.

BIBLIOGRAFIE

1. Antonescu, Liliana, (2007), *Argument, la Ghidul metodologic pentru cadrele didactice, Educație ecologică și de protecție a mediului, învățământ preșcolar*, coord. Maria Ivănescu M.E.C.T., București
2. Ivănescu Maria, Ile Mărioara, Boghiu Samica și Vereș Mariana, (2005), *Ghid metodic de educație ecologică- învățământ preșcolar*, Ed. Casa Corpului Didactic Bihor, Oradea
3. Nedelcu, G. și Nedelcu, M., (2003), *Educația ecologică și voluntariatul în protecția mediului*, Ed. Treira, Oradea
4. Toma, Cristina, Zamfir, Lia, (2003), *Educația pentru mediu în sistemul educațional preuniversitar din România*, în *Prietenii pământului*, Galați
5. * * *, M.E.N., *Programe școlare, clasele V-VIII*, 2014.